

คำวินิจฉัยของ นายนพดล เสงเจริญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๕/๒๕๕๕

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า พลเอก สายหยุด เกิดผล รองประธานมูลนิธิองค์การกลางเพื่อประชาธิปไตย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรณเจิด สิงคะเนติ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะ มีหนังสือร้องเรียนต่อผู้ร้องว่าการจัดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ และการจัดการเลือกตั้งครั้งที่ ๒ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามประเด็นดังนี้

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการจัดเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความเห็นต่อรัฐบาลเพียงว่าจะสามารถจัดการเลือกตั้งได้ภายในระยะเวลา ๓๑ วัน นับแต่วันที่ยุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นต้นไป จนเป็นผลให้รัฐบาลได้กราบบังคมทูลเสนอร่างพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรที่ได้กำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งไว้ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งห่างจากวันยุบสภาเพียง ๓๕ วัน เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๖ ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการจัดการเลือกตั้งไว้ให้ดำเนินการภายใน ๖๐ วันนับแต่วันยุบสภา ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ในการให้มีระยะเวลาที่พอเพียงสำหรับการจัดการเลือกตั้งโดยไม่มีกำหนดล่วงหน้าก่อน อันเป็นการขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๖ และขัดกับหลักการในเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมตามมาตรา ๑๔๔ ของรัฐธรรมนูญ

๒. การจัดการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในคูหาลงคะแนนซึ่งได้จัดไว้ในลักษณะที่ผู้เลือกตั้งจะต้องหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนน และหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งคนอื่น ๆ กับทั้งบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์เลือกตั้งหน้าหน่วย ทำให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้งคนอื่น และบุคคลภายนอกสามารถสังเกตเห็นได้ว่า ผู้เลือกตั้งได้ใช้สิทธิเลือกตั้งหมายเลขใดในบัตรเลือกตั้ง อันเป็นการละเมิดหลักการในเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม อย่างชัดเจน

๓. ได้มีข้อเท็จจริงปรากฏจากการสอบสวนของคณะอนุกรรมการการสอบสวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งขึ้น ปรากฏว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ กำหนด เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้ง จนเป็นเหตุให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองขนาดเล็กที่รับจ้าง ดำเนินการส่งผู้สมัครตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนดและดำเนินคดีอาญากับหัวหน้าพรรคการเมืองขนาดเล็กและเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมาแล้ว พฤติการณ์ดังกล่าว นอกจากจะเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ แล้ว ยังเป็นการละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๘ ที่กำหนดว่า พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ อีกด้วย

๔. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติสั่งการ ออกประกาศ และออกคำสั่งในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัย ข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มี การประชุมปรึกษาหารือหรือมิได้มีการปรึกษาหารือกันโดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และในการพิจารณาให้ความเห็นชอบให้กำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ก็กับการพิจารณา

ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็มิได้มีการประชุมปรึกษาหารือ หรือมิได้มีการปรึกษาหารือกัน โดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่อีกทั้งในการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็มิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๐ ประกอบกับบทบัญญัติมาตรา ๑๔๕ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามมาตรา ๑๓๖ ซึ่งกำหนดลักษณะขององค์กรที่ดำเนินการในเรื่องการเลือกตั้งเช่นนี้ไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งทั่วไปดังกล่าว จึงมิใช่การเลือกตั้งที่แท้จริงตามความหมายของการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องพิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๑๓๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามมาตรา ๑๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนั้น การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งตามนัยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ทางบริหารหรือทางปกครอง ดังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๒/๒๕๕๖ นอกจากนี้ ผู้ร้องเห็นว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการจัดให้มีการเลือกตั้งตามคำร้องเรียน เช่น การจัดคูหาลงคะแนน การออกประกาศกำหนดการประกาศผลการเลือกตั้ง ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ก็ตาม มีลักษณะเป็น “กฎ” ตามนัยมาตรา ๑๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื่องจากมีผลบังคับเป็นการทั่วไป และใช้เป็นหลักเกณฑ์สำหรับการจัดการเลือกตั้งทั่วประเทศ จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องจะพิจารณาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๕๓

โดยเหตุที่ข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนได้ปรากฏชัดเจนในสื่อสาธารณะ อีกทั้งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และมีผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน ผู้ร้องจึงมิได้ขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีนี้

ผู้ร้องได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลตามคำร้องเรียนที่ได้รับแล้ว เห็นพ้องด้วยกับคำร้องเรียนว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างไรของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กรณีดังกล่าวจึงมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และขอให้เพิกถอนการเลือกตั้งครั้งนี้ เพื่อจะได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ต่อไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า จะรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ บัญญัติว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒) จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๕๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบ

ด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี พิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๗ (๑) โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย โดยความในตอนที่บัญญัติว่า “ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี” นั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาเรื่องที่จะเข้ามาสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญทุกเรื่อง ส่วนกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่ากฎหรือการกระทำใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองได้ ในการเสนอความเห็นดังกล่าวผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสิทธิและหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา ๔๒”

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ บัญญัติให้เป็นผู้ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยได้ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในการมีมติ สั่งการ ประกาศ และคำสั่งในกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ และการเลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ มติสั่งการ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว เป็นกฎเกณฑ์ที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยมิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ จึงย่อมถือได้ว่าเป็น “กฎ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ และโดยที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลและแม้ว่าการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากเป็นลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓) คือ การสืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น ตามกฎหมาย ตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง ย่อมมีผลให้การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓) ไปแล้วนั้น ถือเป็นยุติ ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๒/๒๕๕๖ ก็ตาม แต่ก็พิจารณาได้ว่า “ความเป็นที่ยุติ” นั้น หมายความว่า ยุติในชั้นของความเกี่ยวข้องระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับองค์กรอื่นที่ไม่ใช่องค์กรตุลาการ และโดยที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญมอบหมายให้ใช้อำนาจอธิปไตย การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมิใช่การใช้อำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นองค์กรตุลาการอย่างแท้จริง เป็นเพียงการใช้อำนาจหน้าที่ “กึ่งตุลาการ” หากมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิดขึ้น จึงต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการได้ในที่สุด เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลและได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็น “กฏ” ซึ่งถูกโต้แย้งว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘

ส่วน “ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ นั้น เห็นว่า มิได้มีความหมายแต่เพียง “ขัดหรือแย้ง” ต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่มีความหมายครอบคลุมถึง “การขัดต่อหลักแห่งความยุติธรรม อันประกอบด้วยความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม และความชอบด้วยเหตุผล”

การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลตามคำร้องเรียนที่ได้รับแล้ว เห็นพ้องด้วยกับคำร้องเรียนว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน ในประเด็นต่าง ๆ มิได้เป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กรณีดังกล่าวจึงมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และได้เสนอเรื่องพร้อมความเห็น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเพิกถอนการเลือกตั้งครั้งนี้ เพื่อจะได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กรณีตามคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอมาได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาส ประธานกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง (นายปริญญานาคันตริย์) และคณะ ได้ชี้แจงตามคำร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต่อศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยวาจาประกอบเอกสารคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร ตามหนังสือลงวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ณ ศาลรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๕.๐๐ น. สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ตามประเด็นคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่เหมาะสมและเที่ยงธรรมนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้ก้าวล่วงไปเสนอแนะหรือกำหนดว่า “วันเลือกตั้ง” ควรจะกำหนดเป็นวันใด ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดวันเลือกตั้งไว้ในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร การให้ความเห็นเป็นเพียงการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ฝ่ายบริหารได้รับทราบถึงแนวทางที่ต้องปฏิบัติและความพร้อมในการจัดการเลือกตั้ง หากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประสานกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน เพื่อขอร้องให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ด้วย แต่ทั้งสามพรรคได้ปฏิเสธ รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอว่าถ้าจะเลื่อนวันเลือกตั้งออกไปทั้งสามพรรคจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ หากได้จะได้ประสานกับฝ่ายบริหาร แต่ทั้งสามพรรคก็ได้ปฏิเสธที่จะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถึงแม้จะได้เลื่อนการเลือกตั้งออกไปอีกกี่วันก็ตาม

๒. ประเด็นตามคำร้องที่ว่า การจัดหาลงคะแนนละเมิดหลักการในเรื่องการลงคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับนั้น การจัดหาเลือกตั้งในลักษณะที่ผู้ใช้สิทธิจะต้องหันหน้าเข้าหาเลือกตั้ง และหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นไปตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งมิใช่เป็นการออกประกาศหรือระเบียบเพื่อกำหนดการปฏิบัติ แม้จะมีลักษณะเป็นการทั่วไปใช้กับการเลือกตั้งทั่วประเทศ แต่ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็น “กฎ” ตามนัยที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดบัตรเสียจำนวนมากและยังเป็นการแก้ไขกรณีที่มีข้อครหาว่ามีการแอบนำบัตรเลือกตั้งออกไปจากคูหาเพื่อใช้เวียนเทียนในการลงคะแนนหรือมีการลักลอบใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพบัตรเลือกตั้งเพื่อนำไปรับเงิน เนื่องจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะที่ใช้สิทธิลงคะแนนได้

การจับคู่หาในลักษณะดังกล่าวได้ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวนหน่วยเลือกตั้ง ๓๕,๕๗๐ แห่ง ก็ไม่ปรากฏว่ามีบุคคลใดได้แย้งหรือฟ้องร้องว่าไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและในการจัดการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ มีหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด ๘๖,๕๐๑ หน่วย มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน ๒๕ ล้านคนเศษ แต่พบว่ามีกรณีที่เกิดปัญหาทำให้สามารถมองเห็นการลงคะแนนได้เพียง ๓ ราย เท่านั้น ซึ่งกรณีที่เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องที่บุคคลอื่นได้ใช้สิทธิในทางไม่สุจริตและเป็นการละเมิดสิทธิโดยจงใจไปทำให้การลงคะแนนถูกเปิดเผยขึ้นมาต่อบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตามก็ดี คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๔๐/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้จัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้งในลักษณะเดิม เพื่อมิให้เป็นโอกาสเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่คิดไม่สุจริต ใช้วิธีการต่าง ๆ อันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเป็นการละเมิดสิทธิของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง

๓. ประเด็นตามคำร้องที่ว่า มีข้อเท็จจริงปรากฏจากการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งขึ้นว่ามีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ว่าจ้างผู้สมัครจากพรรคขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขัน เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณารายงานผลการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการฯ แล้ว ได้มีมติให้ดำเนินคดีอาญาและตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งรับสารภาพว่า คนแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้แก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง รวมทั้งให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ส่วนกรณีพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยให้ส่งเรื่องให้สำนักกิจการพรรคการเมืองฯ ดำเนินการเพื่อเสนอยุบพรรคการเมืองและให้แจ้งความดำเนินคดีหัวหน้าพรรคและสมาชิกพรรคที่ปรากฏหลักฐานว่า เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทุกคน อย่างไรก็ตามจากรายงานการสอบสวนยังไม่ปรากฏว่า มีพยานหลักฐานเชื่อมโยงเพียงพอที่จะชี้ชัดว่า ผู้บริหารระดับสูงของพรรคไทยรักไทยเป็นผู้ว่าจ้างพรรคการเมืองขนาดเล็กให้ส่งผู้สมัครตามที่กล่าวอ้าง คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม คณะกรรมการการเลือกตั้งยืนยันว่า มิได้เพิกเฉยในการที่จะดำเนินคดีกับบุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดที่ได้กระทำการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

๔. ประเด็นตามคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติสั่งการ ออกประกาศและออกคำสั่ง ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งโดยไม่มี การประชุมปรึกษาหารือ อีกทั้งในการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็ได้ดำเนินการ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้หนังสือแจ้งเวียน ขอมติคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อออกประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เลือกตั้งเพิ่มเติม จำนวน ๑๓๓ เขต เป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเคยปรึกษาหารือในเบื้องต้น ไว้แล้วเป็นหลักการว่า กรณีเขตเลือกตั้งใดที่ผู้สมัครได้รับเลือกตั้งโดยไม่มีเรื่องร้องเรียนว่ามีการกระทำผิด ก่อนวันเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง และยังไม่ปรากฏหลักฐานว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรมก็ให้รวบรวมเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ได้ แต่เนื่องจากไม่อาจดำเนินการประชุมได้ เพราะกรรมการการเลือกตั้งบางท่านติดภารกิจสำคัญทำให้ ไม่ครบองค์ประชุมสี่ในห้าของกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดที่มีอยู่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้ใช้วิธี เวียนขอมติ รวมทั้งโทรศัพท์เพื่อขอทราบผลการพิจารณาความเห็นดังกล่าว หากมีมติเห็นชอบโดยเสียง ข้างมากหรือมติเป็นเอกฉันท์แล้วแต่กรณี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจะจัดทำเป็นมติของ คณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องดังกล่าว เพื่อแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ ในการประชุม ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับการประชุมใด กำหนดว่าจะต้อง กระทำโดยการเข้าร่วมประชุม ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น การประชุมทางโทรศัพท์ หรือวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ก็สามารถทำได้ภายใต้เทคโนโลยีปัจจุบัน จึงไม่ขัดต่อมาตรา ๘ และมาตรา ๑๐ (๗) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและคำชี้แจงของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพียงพอที่จะวินิจฉัยคำร้องนี้ได้ ตามคำร้องมีประเด็นหลักแห่งคดีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบันมีปัญหา เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

การที่จะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดีดังกล่าวข้างต้น มีปัญหาที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้น ก่อนซึ่งประเด็น “การดำเนินการ” ย่อมครอบคลุมในสิ่งที่เป็น “กฎ” และหมายความรวมถึงการดำเนินการ ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่อยู่ในลักษณะของกฎ เช่น มติ การสั่งการ การออกประกาศ และคำสั่ง อันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ปรากฏข้อเท็จจริง ดังนี้

ประเด็นเบื้องต้นตามคำร้องที่ว่า การจัดการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ มิใช่การเลือกตั้งอย่างแท้จริงตามความหมายของการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น เห็นว่า การเลือกตั้งที่แท้จริงย่อมต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ ซึ่งบัญญัติให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ที่บัญญัติให้การดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ คำว่า “สุจริต” หมายความว่า ความประพฤติชอบ ส่วนคำว่า “เที่ยงธรรม” หมายความว่า ตั้งตรงด้วยความเป็นธรรมนอกจากนี้ การเลือกตั้งที่แท้จริง ยังต้องสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ ข้อ ๒๕ ซึ่งบัญญัติให้พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาสโดยปราศจากข้อจำกัดคัดค้านไม่สมเหตุผลในอันที่จะมีส่วนร่วมในรัฐกิจโดยตรงหรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งอย่างเสรี

ประเด็นตามคำร้องประเด็นที่ ๑ ที่กล่าวหาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นต่อรัฐบาลในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งอันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรมนั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๕๘ บัญญัติว่า “สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคนโดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๕๙ จำนวนหนึ่งร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๒ จำนวนสี่ร้อยคน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่”

มาตรา ๑๑๖ บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันที่วาระอาณาจักร

มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๒) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๓) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินัยซึ่งขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง

(๔) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง หรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๕) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

(๖) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตามมาตรา ๑๓ (๑) ให้ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการสองคน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งและผู้แทนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อเป็นกรรมการ”

มาตรา ๑๔๔ บัญญัติว่า “ในเขตเลือกตั้งใด ถ้าในวันเลือกตั้งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งคนเดียวและผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ได้คะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ในกรณีที่เหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวตามวาระหนึ่งและได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ ยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๗/๒ บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลา หรืองดเว้นการดำเนินการ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เฉพาะในการเลือกตั้งนั้น เพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้”

มาตรา ๘๕/๖ บัญญัติว่า “ก่อนวันเลือกตั้ง ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง ในหน่วยเลือกตั้งใดหรือในเขตเลือกตั้งใดจะมีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเกิดจากการกระทำ ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจ ประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือในเขตเลือกตั้งนั้น และให้กำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นการกระทำทางฝ่ายบริหาร ในฐานะของรัฐบาลที่ใช้อำนาจบริหารตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ ซึ่งเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารกับสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นฝ่ายนิติบัญญัติตามทฤษฎีว่าด้วยการกระทำของรัฐบาล (Theory of Acts of Government) ซึ่งการกระทำของรัฐบาลอยู่ในการควบคุม ทางการเมืองโดยองค์กรและกระบวนการทางการเมือง จึงอยู่นอกเหนือการตรวจสอบขององค์กรตุลาการ การกระทำในฐานะของรัฐบาลบางกรณีเอกชนไม่สามารถฟ้องร้องได้ แม้จะได้รับความเสียหายแต่โดย หน้าที่รัฐอาจเยียวยาความเสียหายตามสมควรแก่กรณี และประชาชนย่อมมีสิทธิทางการเมืองที่จะใช้สิทธิ ในการเลือกตั้งผู้สมัครของพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคการเมือง ดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ การใช้สิทธิไม่เลือกยอมแสดงถึงการไม่เห็นชอบกับการกระทำของรัฐบาลอันถือเป็นการ ลงโทษทางการเมืองที่รุนแรงที่สุด แม้ว่าการกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปในพระราชกฤษฎีกายุบสภา ผู้แทนราษฎรจะกำหนดวันเลือกตั้งกระชั้นชิดเกินไปไม่ได้เป็นประเด็นข้อกฎหมายอันจะนำไปสู่การเพิกถอน พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวโดยองค์กรตุลาการได้ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นประเด็นข้อเท็จจริง

ที่อาจไม่สอดคล้องกับหลัก “ความเที่ยงธรรม” ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง กรณีนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้มีส่วนเสนอความเห็นในเรื่องการกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรี แต่ก็ได้ชี้แจงยอมรับว่าได้ให้ความเห็นซึ่งเป็นเพียงการประสานงาน เพื่อให้ฝ่ายบริหารได้รับทราบถึงแนวทางที่ต้องปฏิบัติและความพร้อมในการจัดการเลือกตั้ง หากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งย่อมถือเป็นภาระทำอันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร หากนับระยะเวลาตั้งแต่วันถัดจากวันที่ยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นระยะเวลาเพียง ๓๗ วัน ทั้ง ๆ ที่การเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในกรณียุบสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ สามารถจะกำหนดวันเลือกตั้งได้ยาวนานขึ้น แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน และการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๕ สามารถจะกำหนดวันเลือกตั้งได้ไม่เกินสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง การที่รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติกำหนดระยะเวลาให้มีการเลือกตั้งที่แตกต่างกัน ก็เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้มีระยะเวลาการเตรียมตัวเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งอย่างเป็นธรรม กรณีที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงกำหนดให้มีการเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวัน เนื่องจากทุกฝ่ายรู้กันล่วงหน้าว่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดลงเมื่อใด จึงทำให้ทุกฝ่ายไม่ได้เปรียบเทียบหรือเสียเปรียบกัน ส่วนกรณีการยุบสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้มีการเลือกตั้งภายในหกสิบวัน เนื่องจากไม่มีผู้ใดและพรรคการเมืองใดรู้ล่วงหน้า ยกเว้นพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล จึงต้องกำหนดระยะเวลาในการเตรียมการมากขึ้นเพื่อให้พรรคการเมืองอื่นที่มีชิงพรรครัฐบาลเสียเปรียบ ดังนั้น การกำหนดให้มีระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งจำนวนเพียง ๓๗ วัน ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ จึงน้อยกว่าระยะเวลาขั้นสูง (ไม่เกิน ๔๕ วัน) สำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งกรณีที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเสียอีก แม้ว่าการตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นการกระทำในฐานะของรัฐบาลที่องค์กรตุลาการไม่อาจพิจารณาเพิกถอนพระราชกฤษฎีกาได้ แต่ก็ย่อมถือว่าเป็นการดำเนินการที่ไม่เที่ยงธรรม ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง ส่งผลให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่ผิดปกติ ก่อให้เกิดผลประหลาดและไม่ชอบด้วยเหตุผล เนื่องจากอดีตพรรคร่วมฝ่ายค้านซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่และขนาดกลางได้ปฏิเสธไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ทั้งการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในประเด็นนี้

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ชี้แจงว่า ได้ประสานงานกับอดีตพรรคร่วมฝ่ายค้านดังกล่าวเพื่อขอร้องให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ด้วย แต่ได้รับการปฏิเสธ รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอว่า ถ้าจะเลื่อนวันเลือกตั้งออกไปพรรคร่วมฝ่ายค้านจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ แต่ก็ได้รับการปฏิเสธที่จะส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันซึ่งไม่ว่าการนั้นจะเป็นเช่นใด สำหรับพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้นการส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุด ส่วนจะมีผู้สมัครของพรรคได้รับเลือกตั้งหรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่ง พรรคการเมืองที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในวิถีทางอื่นโดยไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง แม้จะกระทำได้โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๘ บัญญัติมิให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งหรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง แต่อาจเป็นพรรคการเมืองในความหมายอื่นซึ่งไม่ใช่พรรคการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนและอาจไม่สอดคล้องกับข้อบังคับของพรรคการเมืองนั้น ๆ ที่กำหนดให้ส่งสมาชิกพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทุกระดับ ผลจากการปฏิเสธไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของอดีตพรรคร่วมฝ่ายค้านครั้งนี้ ทำให้มีพรรคการเมืองซึ่งเป็นพรรคขนาดใหญ่เพียงพรรคเดียว คือ พรรคไทยรักไทยส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อครบทั้ง ๑๐๐ คน และส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตครบทั้ง ๔๐๐ เขต นอกจากนั้นเป็นพรรคขนาดเล็กที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อไม่ครบ ๑๐๐ คน และส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตในบางเขต จากผลการเลือกตั้งตามประกาศรับรองผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงปรากฏว่า พรรคไทยรักไทยพรรคเดียวที่ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕๕ คน ขาดไป ๑ คน เนื่องจากได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรค และได้บวชเป็นพระภิกษุ ซึ่งเป็นเหตุให้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ (๓) ในวันเลือกตั้งและในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งแล้ว ก็ปรากฏว่าพรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้งจำนวน ๓๗๖ คน โดยมีพรรคขนาดเล็กได้รับเลือกตั้งจำนวนเพียง ๑๐ คน และเมื่อรวมผู้ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยอีกจำนวน ๕๕ คน ทำให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกพรรคไทยรักไทยเกือบทั้งหมด โดยมีสมาชิกของพรรคขนาดเล็กเพียง ๑๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนน้อยมาก และไม่มีผู้ใดดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง จึงไม่เข้าใจที่พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๐ จึงทำให้ไม่อาจถ่วงดุลอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายเสียงข้างมากได้ซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง

ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยออกแบบให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเพื่อให้ได้รัฐบาลที่มีเสถียรภาพ แต่ก็ไม่ได้มุ่งหมายที่จะให้มีพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งได้รับเสียงข้างมาก เบ็ดเสร็จเด็ดขาดอันอาจส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจเด็ดขาดทางรัฐสภาจนทำให้ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจไว้ผลซึ่งย่อมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงตามรัฐธรรมนูญ

ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นเหตุให้การจัดการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่บรรลุผลตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ เนื่องจากไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบจำนวน ๕๐๐ คน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๘ อย่างแน่นอน จึงไม่อาจดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๖๔ และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้แม้ว่าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งจะมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๕ บัญญัติให้ถือเป็นองค์ประชุม แต่ก็ไม่อาจดำเนินการประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรได้เพราะยังไม่ครบองค์ประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎรตามหลักของความเป็น “องค์กรกลุ่ม”

นอกจากนี้ ตามประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของคณะกรรมการเลือกตั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้สมัครในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวไม่ได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ในการเลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ กลับได้รับการเลือกตั้งทั้ง ๆ ที่คะแนนเสียงยังคงได้รับไม่ถึงร้อยละยี่สิบ เนื่องจากมีผู้สมัครอื่นจากพรรคขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย ซึ่งเป็น **การเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล**

ยิ่งไปกว่านั้น ยังปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่า ตามประกาศรับรองผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการเลือกตั้งมีผู้สมัครเพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นจำนวนมาก และในหลายเขตผู้ได้รับเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าคะแนนเสียงที่ไม่ลงคะแนนให้แก่ผู้ได้รับเลือกตั้งผู้นั้น การที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้งแล้วแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่และรับสมัครใหม่ในระยะเวลาที่กระชั้นชิดมากย่อมทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือก ทำให้มีการปฏิเสธ

ผู้สมัครทั้งการไม่ลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครผู้ใด และการต่อต้านผู้สมัครเป็นไปอย่างกว้างขวางในหลายเขตเลือกตั้ง สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งรัฐธรรมนูญมีความมุ่งหมายเพื่อให้ส่งเสริมความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้แทนราษฎรกับประชาชนในเขตเลือกตั้ง ผู้แทนราษฎรย่อมต้องเป็นผู้ที่มีโอกาสรู้จักกับประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนได้มากกว่า ในขณะที่เดียวกันประชาชนในเขตเลือกตั้งย่อมรู้จักผู้สมัครของตน และสามารถจะสะท้อนปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายผ่านผู้แทนของตนได้โดยตรง ซึ่งย่อมส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ สามารถทำประโยชน์ให้แก่เขตเลือกตั้งของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ในหลายเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครคนเดียวยอมทำให้ประชาชนไม่อาจเลือกบุคคลไปทำหน้าที่แทนตามเจตนารมณ์ของตนได้ ผู้ได้รับการเลือกตั้งก็ไม่อาจถือเป็นตัวแทนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้อย่างสมบูรณ์ การเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้ง และการแก้ไขปัญหาโดยการรับสมัครใหม่ เพื่อให้มีผู้สมัครเพิ่มขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ไม่ได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบ จึงไม่อาจถือเป็นการเลือกตั้งที่แท้จริง ตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เป็นการเลือกตั้งที่ขัดกับหลักการเลือกตั้งอย่างเสรี ขาดความชอบธรรมและไม่ชอบด้วยเหตุผลโดยเฉพาะยอมขัดกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย

นอกจากนี้ยังปรากฏข้อเท็จจริงว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ใน ๓๕ เขตเลือกตั้ง เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวในเขตเลือกตั้งได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๑) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลาหรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เฉพาะในการเลือกตั้งนั้น เพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้ ตามมาตรา ๑/๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่อย่างไรก็ดี การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยเปิดรับสมัครผู้สมัครใหม่ โดยไม่ได้จัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งเดิมคนเดียว ซึ่งหากไม่ได้คะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบยอมแสดงว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นปฏิเสธผู้สมัคร

ดังกล่าว และคณะกรรมการการเลือกตั้งยังได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งอื่นซึ่งได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งมาเป็นผู้สมัครในเขตเลือกตั้งที่ได้มีการเลือกตั้งใหม่ จึงเท่ากับว่า ผู้สมัครที่ได้รับการปฏิเสธจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งเนื่องจากได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบ และผู้สมัครที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งอื่น มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้อีกในการเลือกตั้งทั่วไปในคราวเดียวกัน โดยมุ่งหวังแต่เพียงให้มีผู้ได้รับการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งโดยมิได้คำนึงถึงระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักผู้สมัครและการยอมรับของประชาชนในเขตเลือกตั้งทำให้ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งในบางเขตได้รับคะแนนเสียงน้อยมาก เมื่อเทียบกับคะแนนเสียงที่ไม่ประสงค์จะเลือกตั้งผู้ใดและจำนวนบัตรเสียรวมทั้งการต่อต้านของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้การเลือกตั้งดังกล่าวขาดความชอบธรรมทำให้เกิดผลการเลือกตั้งที่ไม่ได้ผู้แทนปวงชนอย่างแท้จริงซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒

ดังนั้น แม้ว่าพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ จะตราขึ้นโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งนับแต่การเสนอกำหนดระยะเวลาที่ต้องดำเนินการในกระบวนการจัดการเลือกตั้งซึ่งนำไปสู่การกำหนดวันเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม การมีมติการสั่งการ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ซึ่งอยู่ในสถานะเป็นกฎหมายทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่ชอบธรรม และไม่ชอบด้วยเหตุผล รวมทั้งไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นเหตุให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ และการจัดการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ มา ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่สองที่ต้องพิจารณาตามคำร้องมีว่า การจัดการลงคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ละเมิดหลักการในเรื่องการลงคะแนนเลือกตั้งซึ่งต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับหรือไม่นั้น เห็นว่า ในหลักการการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. เป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ๒. จะต้องเป็นการเลือกตั้งโดยการลงคะแนนลับ ๓. ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิได้อย่างเท่าเทียมกัน ๔. ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิสามารถใช้สิทธิได้โดยอิสระปราศจากการบังคับขู่เข็ญหรือให้อามิสสินจ้าง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ” หมายความว่า การดำเนินการออกเสียงลงคะแนน

เลือกตั้งผู้สมัครโดยตรง และไม่ให้ผู้ใดทราบได้เลยว่าผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งแต่ละคนตัดสินใจเลือกใคร พรรคใด หรือไม่ประสงค์จะใช้สิทธิเลือกผู้ใดหรือพรรคใด ถึงแม้ว่า ผู้ออกเสียงลงคะแนนผู้ใดจะไม่ประสงค์ให้การเลือกตั้งของตนเป็นความลับ ก็ไม่อาจปฏิเสธหลักนี้ได้ และจะต้องปฏิบัติตามกฎทั้งหลายที่ออกมาเพื่อรักษาความลับในการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งปลอดจากการข่มขู่ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในภายหลังการเลือกตั้งได้ หลักการเลือกตั้งโดยลับ จึงเป็นการให้ความคุ้มครองต่อผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งแต่ละคน และเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และยุติธรรมในขณะเดียวกัน การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สั่งการให้จัดคูหาลงคะแนนในการเลือกตั้งครั้งนี้โดยจัดตั้งไว้ในลักษณะที่ผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งจะต้องหันหน้าเข้าคูหาและหันหลังให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งคนอื่น ๆ กับทั้งบุคคลภายนอกหรือตัวแทนพรรคการเมืองที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วยเลือกตั้ง ประกอบกับลักษณะของบัตรเลือกตั้งมีช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนไว้ด้านล่างสุดของบัตร การที่ผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งแสดงอาการในระหว่างการทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้ง อาจทำให้บุคคลที่อยู่ในบริเวณคูหาเลือกตั้งสามารถมองเห็นและคาดคะเนได้ว่าผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครคนใดหรือพรรคใด หรือไม่ประสงค์จะลงคะแนน แม้จะไม่สามารถแลเห็นหมายเลขที่ผู้ออกเสียงลงในบัตรได้ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากมีพรรคใหญ่ลงสมัครเพียงพรรคเดียวโดยได้หมายเลขในตอนบนของบัตรเลือกตั้ง ส่วนช่องกาไม่ใช้สิทธิอยู่ด้านล่างของบัตรเลือกตั้ง การกาหมายเลขของผู้ใช้สิทธิออกเสียงด้านบนหรือด้านล่างของบัตรเลือกตั้งย่อมทำให้บุคคลภายนอกคาดเดาได้ว่าใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองใด ผู้สมัครคนใด ทั้งไม่ใช้สิทธิลงคะแนน การลงคะแนนจึงไม่เป็นความลับ ซึ่งย่อมไม่เป็นไปตามหลักการเลือกตั้งโดยลับ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว แม้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้ชี้แจงว่า เป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรูปแบบการจัดคูหาลงคะแนนแบบนี้ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ก็ไม่เคยมีกรณีร้องเรียนเกิดขึ้นแต่อย่างใด ประเด็นตามคำร้องนี้เกิดจากการที่บุคคลอื่นจงใจที่จะใช้สิทธิในทางไม่สุจริตและเป็นการละเมิดสิทธิ โดยจงใจไปทำให้การลงคะแนนเปิดเผยขึ้นมาต่อบุคคลภายนอก แต่คำชี้แจงที่ว่า การจัดคูหาเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าวยอมทำให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะที่ใช้สิทธิลงคะแนนได้ เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง แต่ก็อาจส่งผลให้ผู้แทนพรรคการเมืองซึ่งเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง และเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงสามารถคาดคะเนการใช้สิทธิเลือกตั้ง อันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ส่งผลอันไม่พึงประสงค์โดยละเมิดหลักการในเรื่องการลงคะแนนเลือกตั้งโดยลับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม แม้ว่าต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ชี้แจงว่า ได้มีมติให้จัดเรียงคูหาลงคะแนนเลือกตั้งในลักษณะเดิม เพื่อมิให้เป็นโอกาสให้กับบุคคลที่คิดไม่สุจริตใช้วิธีการต่าง ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ก็ไม่อาจทำให้การจัดการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ไม่เป็นไปตามหลักการเลือกตั้งโดยลับเป็นที่ยุติลงไปได้ ดังนั้น การจัดคูหาลงคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ จึงมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สามที่ต้องพิจารณาตามคำร้องที่ว่า ปราบกฏข้อเท็จจริงจากการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งตั้งขึ้น มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีมีผู้สมัครเพียงคนเดียวในหลายเขตเลือกตั้งจนเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อสั่งให้ยุบพรรคขนาดเล็กที่รับจ้างดำเนินการส่งผู้สมัครและดำเนินคดีอาญากับหัวหน้าพรรคขนาดเล็กและเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวแล้ว นั้น กรณีปรากฏข้อเท็จจริงตามคำชี้แจงของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าได้มอบหมายให้คณะกรรมการสอบสวนไปเร่งรัดดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการว่าจ้างผู้สมัครของพรรคขนาดเล็กว่าเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองพรรคใหญ่หรือไม่เพียงใด จึงเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา ๘๕/๖ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยสั่งงดการลงคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีปัญหาดังกล่าวไว้ก่อน แต่กลับดำเนินการเลือกตั้งต่อไป จึงอาจทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

ประเด็นที่สี่ที่ต้องพิจารณาตามคำร้องที่ว่า ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบให้กำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งมิได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบกับบทบัญญัติมาตรา ๑๔๕ (๖) ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งย่อมขัดแย้งกับลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ กำหนดนั้น เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๖ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสี่คน และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ บัญญัติให้การประชุมของคณะกรรมการ การเลือกตั้งต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม การลงมติในการประชุมให้ใช้เสียงข้างมากและให้ใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ในการดำเนินการ ตามมาตรา ๑๐ (๕) (๖) (๗) และ (๘) และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นประธานในที่ประชุม ย่อมแสดงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่มุ่งหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อมีมติในกรณีต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด การประชุมย่อมหมายถึง การมารวมกัน มาร่วมพบกันเพื่อปรึกษาหารือ การใช้วิธีเวียนขอมติและโทรศัพท์สอบถามความเห็น เพื่อกำหนดเป็นมติในเรื่องสำคัญตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด ย่อมไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ในฐานองค์กรกลุ่ม แม้จะไม่มีผลให้มติดังกล่าวใช้บังคับมิได้ก็ตามแต่ก็ย่อมเป็นการละเลยต่อเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ไม่เหมาะสม

ดังนั้น การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ตลอดจนการดำเนินการเลือกตั้ง ที่เกี่ยวเนื่องกับการเลือกตั้งดังกล่าวตามเหตุแห่งคำร้องข้อที่หนึ่งและการดำเนินการของคณะกรรมการ การเลือกตั้งเกี่ยวกับมติในการจัดคุหาเลือกตั้งตามเหตุแห่งคำร้องข้อที่สอง เป็นการเลือกตั้งที่ทำให้เกิดผล ของการเลือกตั้งที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม และมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง มาตั้งแต่ เริ่มต้นของกระบวนการจัดการเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่การกำหนดวันรับสมัครรับเลือกตั้ง การรับสมัคร รับเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง การนับคะแนนเสียง การประกาศผลการเลือกตั้งที่ไม่บรรลุผลตาม พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ เนื่องจากไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบจำนวน ๕๐๐ คน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง ย่อมส่งผลให้กระบวนการจัดการเลือกตั้งตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งประกาศผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ฉบับวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๒๐๕ คน ฉบับวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๑๓๓ คน ฉบับวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ รวม ๓ ฉบับ จำนวน ๕ คน ๗ คน และ ๒ คน ตามลำดับ ฉบับวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๒๖ คน ฉบับวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๔ คน และประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งประกาศรายชื่อพรรคการเมืองและรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ฉบับวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๕๕ คน ต้องเสียไปด้วย แม้ว่าประกาศผลการเลือกตั้งดังกล่าวจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๕) ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งถือเป็นที่ยุติ ผูกพันองค์กรต่าง ๆ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่หากเป็นผลจากการดำเนินการที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยให้เสียไปได้ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ดี คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ใช้ดุลพินิจวินิจฉัยตีความกฎหมายดังกล่าว การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงอาจเป็นเพียงการใช้ดุลพินิจที่ก่อให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์ ซึ่งควรได้รับความยุติธรรมจากกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นตามควรแก่กรณีด้วย เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ถือว่าทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งหลายสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาตีความรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและบรรลุตามเป้าหมายสัมฤทธิ์ผลที่ประสงค์ด้วยความสุจริตและยุติธรรม

สำหรับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นการกระทำของรัฐที่เอกชนไม่สามารถนำไปกล่าวอ้างฟ้องร้องต่อรัฐได้แม้จะได้รับความเสียหายเพราะถือว่าการกระทำดังกล่าวนั้นรัฐไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชน แต่รัฐอาจพิจารณาคำร้องเพื่อหาทางเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้สุจริตตามความเหมาะสมแก่กรณี

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ตลอดจนการดำเนินการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ มาตรา ๓ มาตรา ๑๐๔ วรรคสาม และมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง มาตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการจัด

การเลือกตั้ง คือ ตั้งแต่การกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง การรับสมัครรับเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง การนับคะแนนเสียง การประกาศผลการเลือกตั้ง ย่อมส่งผลให้กระบวนการจัดการเลือกตั้ง ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดอันมีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มต้นตั้งแต่วันเลือกตั้งต้องเสียไปด้วยมีผลเป็นการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ และเมื่อกำหนดระยะเวลาได้ล่วงพ้นหกสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสองไปแล้ว จึงเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรจะดำเนินการให้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป โดยกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสองต่อไป ทั้งนี้ การกำหนดวันเลือกตั้งควรพิจารณากำหนดช่วงระยะเวลาสำหรับการจัดเตรียมการเลือกตั้งให้เหมาะสมและเที่ยงธรรมเพื่อให้กระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งอย่างแท้จริงตามความหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

นายพนพล เสงเจริญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ